

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

Abans de la gran derrota

Les ciutats i els pobles desitgem viure en pau. I ho intentem fins a l'últim moment. A Kíiv, uns dies abans de la invasió russa, la gent no es creia que fos possible i s'estava als cafès. A Barcelona, el 1708, la vida no s'aturava a les tavernes ni als mercats ni als tallers ni a la Rambla ni a les Voltes dels Encants –on venia roba de segona mà i també esclaus– ni a les botigues de tabac ni enlloc malgrat que el conflicte seguia assolant el país. Els barcelonins ja l'havien tastat en pròpia pell i no es volien creure que tornés. Tenien la cort de l'arxiduc Carles III instal·lada des del 1705, cosa que els donava glamur i una aparença de seguretat, malgrat que la ciutat era plena d'espies i botiflers que conspiraven a favor de la causa borbònica.

Aquest és l'ambient que descriu la novel·la *El viatger* (Símbol Editors), d'Albert Garcia Espuche. No és un autor qualsevol: coneix fins al detall més petit d'aquella Barcelona de fa tres segles, carrer a carrer, família a família. És l'historiador a qui devem el salvament de les ruïnes del Born i la seva documentació exhaustiva. No m'estranyaria que sabéssim més com es vivia a la capital catalana en aquells anys que en qualsevol altra època, inclosa l'actual. Aquest gavadal d'informació –com vestíem, què menjàvem, què llegíem, com ens distreïem, com parlàvem– és el que dona una gran paleta de sabors al llibre de Garcia Espuche, una autèntica fi-

ligrana, molt més que una novel·la històrica.

La trama gira al voltant del viatger italià Giovanni Francesco Gemelli Careri (1651-1725), cèlebre per haver fet la volta al món, i que, ja consagrat, Garcia Espuche situa a Barcelona, on hauria vingut a aconseguir els favors de l'arxiduc, igual com uns anys abans havia cercat a Madrid els de Felip V. Gemelli, sense perdre del tot els seus aires de superioritat –no en va ell ve de la gran Nàpols, i Barcelona li sembla una ciutat de segona–, esperonat

WIDIMEDIA

per la seva insaciable curiositat, acaba empatitzant amb la societat barcelonina, que tota l'estona compara amb el que ha conegut arreu del món i ha deixat escrit al seu fabulós *Giro del mundo*, en sis volums.

Com a bon poliglòt –a més de l'italià domina el llatí, el castellà i el francès, i coneix el portuguès–, li costarà poc defensar-se en català, que és la llengua dels qui l'acullen, tot i que aquests també se'n surten en castellà. La ciutat la troba neta,

molt més que Madrid, li agraden els colors de les façanes, del vermell a l'ocre, s'allotja en una "casa gran" (a Barcelona no se'n diu palaus) situada a la Davallada de Viladecols, a prop de l'església dels sants Just i Pastor. Allà l'acull Josep Galceran de Cartellà i Sabastida Erill i de Cardona, vint-i-cinquè baró de l'Albi i protector del Braç Militar.

Pel llibre hi circulen altres austriacistes notables que van fer fortuna amb l'arxiduc, com el seu secretari d'estat Ramon de Vilana Perlas, o el majordom major de la sobirana Elisabet Cristina, l'almirall d'Aragó Josep Folc de Cardona i d'Erill. Però també personatges menors com la colla formada per l'espavilat fadrí taverner Josep Micol, el metge cirurgià Mateu Hereu, el taverner Tomàs Peiró i el cap de milícies Josep Camañes. Ells seran els qui faran tocar de peus a terra Gemelli.

El viatge en el temps que ens proposa Garcia Espuche ens transporta a una Barcelona en què els habitatges han pujat de preu a causa de l'arribada de la cort, en què moltes dones –sense els marits desplaçats a la guerra– les passen magres, en què encara es veuen traces del bombardeig des del mar infligit pels francesos el 1691 i el 1697, i en què, malgrat tot, malgrat la guerra que l'assetja, la vida imparabile triomfa damunt de la mort. Ni la gran derrota del 1714 aconseguirà acabar del tot amb la capital dels catalans, una autèntica supervivent. ♦♦

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIÓ

[1] Mamut
EVA BALTASAR
Club Editor
128 pàgines i 17,50 € **1/2**

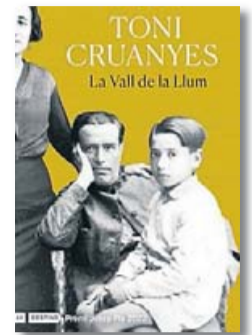
[2] Visita a la senyora Soler
MANUEL DE PEDROLO / Fonoll
312 pàgines i 20 € **-/1**

[3] Junil a les terres dels bàrbars
JOAN-LLUÍS LLUÍS / Club Editor
290 pàgines i 19,95 € **2/25**

[4] Morir-ne disset
SERGI BELBEL
Proa
220 pàgines i 20 € **2/5**

[5] Aioua
ROSER CABRÉ-VERDIELL
Males Herbes
252 pàgines i 18 € **-/1**

NO-FICCIÓ

[1] La vall de la llum
TONI CRUANYES
Destino
384 pàgines i 21,50 € **2/4**

[2] Pandèmia i postveritat
JORDI PIGEM
Fragmenta
144 pàgines i 15,50 € **1/12**

[3] El cervell de l'adolescent
DAVID BUENO / Rosa dels Vents
272 pàgines i 19,90 € **5/4**

[4] Rússia, l'escenari més gran del món
MANEL ALIAS / Ara Llibres
464 pàgines i 21,90 € **-/19**

[5] Satisfiers
DIVERSES AUTORES / Columna
100 pàgines i 16,90 € **-/2**

CASTELLÀ

FICCIÓ

[1] Atrévete a retarme
MEGAN MAXWELL
Planeta
564 pàgines i 18 € **-/1**

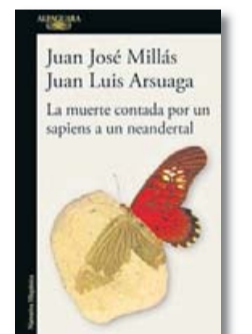
[2] Violeta
ISABEL ALLENDE
Plaza & Janés
400 pàgines i 22,90 € **1/5**

[3] El libro negro de las horas
EVA G. SAENZ DE URTURI / Planeta
384 pàgines i 20,90 € **2/4**

[4] La señora March
VIRGINIA FEITO
Lumen
328 pàgines i 19,90 € **4/6**

[5] Madrid me mata
ELVIRA SASTRE
Seix Barral
304 pàgines i 19,90 € **-/1**

NO-FICCIÓ

[1] La muerte contada por un sapiens a un neandertal
J.J. MILLÁS / J.L. ARSUAGA / Alfabeta
312 pàgines i 18,90 € **-/1**

[2] Por si las voces vuelven
ÁNGEL MARTÍN / Planeta
256 pàgines i 17 € **4/15**

[3] El sueño de Ulises
JOSÉ ENRIQUE RUIZ-DOMÈNEC
Taurus
512 pàgines i 21,90 € **-/4**

[4] Encuentra tu persona vitamina
MARIAN ROJAS ESTAPÉ / Espasa
328 pàgines i 19,90 € **5/27**

[5] Cómo hacer que te pasen cosas buenas
MARIAN ROJAS ESTAPÉ / Espasa
328 pàgines i 19,90 € **6/177**

Rànquing setmanal del Gremi d'Editors de Catalunya i LibriData
Posició setmana anterior / Setmanes en el mercat

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

El millor (que s'ha) fet mai o el millor (que) mai (s'ha) fet

Si poso al traductor de Google la frase anglesa "The best book ever written", em proposa per al francès "Le meilleur livre jamais écrit", per a l'italià "Il miglior libro mai scritto", per al castellà "El mejor libro jamás escrito" i per al català "El millor llibre mai escrit". Mentre que les tres primeres traduccions són impecables, la catalana em crea seriosos dubtes, fins al punt que tendeixo a canviar-la per "...escrit mai" o, encara millor, "...que s'ha escrit mai". En canvi, no sembla que en francès es pugui dir "écrit jamais" ni en italià "scritto mai" i, si bé "escrito jamás" sembla possible, és menys freqüent.

Observem d'entrada que, en aquest context sintàctic, l'adverbi (ever, jamais, mai, jamás) té valor positiu. El fet que sigui ever i no never ja ho delata. I és interessant comparar

jamás amb nunca. L'un pot ser positiu –ho és, en aquest context–, l'altre no: "El mejor libro nunca escrito" diria que no funciona. El mai vist tradueix el nunca visto i no és segur que tradueixi el jamás visto, que sí que equivaldria a vist mai. Podem traduir lo nunca visto, segons l'Optimot, per una cosa mai vista. Però aquest mai vist(a) equival a mai no vist(a), que és la forma que recull el diccionari de l'Espinal. Per contra, "...mai escrit" –si acceptéssim aquesta forma– no equival en absolut a "...mai no

'MAI VIST' TRADUEIX 'NUNCA VISTO' I NO ÉS SEGUR QUE TRADUEIXI 'JAMÁS VISTO', QUE PODRIA SER 'VIST MAI'

escrit". El mai vist vol dir "...que no s'ha vist mai"; i aquest mai escrit no vol pas dir "...que no s'ha escrit mai".

Acabo. No tinc clar que "El millor llibre mai escrit" sigui correcte i estic segur que ho és "El millor llibre (que s'ha) escrit mai". No sé trobar a la GIEC informació sobre aquest punt i demano als lingüistes teòrics que hi facin més llum. Consultant l'EsAdir veig que el film estatunidenc *Miracles* (1986) –en castellà, *La aventura más milagrosa jamás contada*– s'ha traduït al català com *L'aventura més miraculosa que s'ha explicat mai*. És un valuós precedent per als que algun dia doblin al català el clàssic de George Stevens sobre la vida de Jesucrist *The greatest story ever told*. I deixo per a un altre tast l'efecte que pot tenir en aquesta construcció l'ús del subjuntiu. ♦♦